

Špecifiká zániku obchodných spoločností v právnom poriadku Slovenskej republiky

Termination specifics of the trading companies in the law of Slovak Republic

Petronela Kohárová

Abstrakt: Právna úprava vzniku a zániku obchodných spoločností v právnych poriadkoch členských krajín EU by mala zabezpečiť rozmach podnikania na jednotnom trhu Európskej Únie a podporovať hospodársky rast ale zároveň by mala zamedziť špekulatívnemu zrušeniu a zániku obchodných spoločností. V našom článku popíšeme v stručnosti špecifiká zániku obchodných spoločností v právnom poriadku Slovenskej republiky.

Abstract: Legal regulations of establishment and termination of the trading companies in the law of the EU member states should ensure economic expansion in the single market of the European Union. Legal regulations should also prevent speculative termination and dissolution of the trading company. Our article briefly describes termination specifics of the trading companies in the law of Slovak Republic.

Kľúčové slová: obchodná spoločnosť obchodných spoločností, zrušenie obchodných spoločností, likvidácia obchodných spoločností

Keywords: trading company, termination of the trading company, liquidation of trading company

JEL classification: K20, K22

1. Úvod

Podnikateľská činnosť prináša aj riziko neúspechu. Často sa jedná o vnútropodnikové faktory ktoré ho prinášajú. Hlavnými príčinami zlého hospodárenia a úpadku podniku sú spravidla investičné (Zatrochová, 2011) a finančné riziká súvisiace so zlým plánovaním a celkovým stavom podnikových financií (Bondareva, Zatrochová, 2017). V takýchto nepriaznivých situáciách sa podnikateľskému subjektu spravidla už nepodarí vyhnúť sa svojmu zániku.

Zánik spoločností, podobne ako vznik je viacstupňový proces (Štenglová a kol., 2013). Samotná spoločnosť musí byť najprv zrušená a až po zrušení nasleduje likvidácia s výnimkou, keď zákon likvidáciu nevyžaduje (Žitňanská, Ovečková, 2013). V prípade dodržania takéhoto postupu, môže byť spoločnosť vymazaná z obchodného registra. Výmaz uskutočňuje registrový súd, ktorý je miestne príslušný podľa sídla spoločnosti a to buď na návrh alebo aj bez návrhu, pričom registrovým súdom je okresný súd v sídle krajského súdu.

Obchodná spoločnosť zaniká ku dňu výmazu z obchodného registra. Zániku obchodnej spoločnosti predchádza jej zrušenie. Zrušením sa rozumie právna skutočnosť (právny úkon, individuálny právny akt alebo udalosť), ktorá smeruje k ukončeniu existencie subjektov podnikania. Spoločnosti sa zrušujú s likvidáciou alebo bez likvidácie a to v tom prípade, ak jej imanie prechádza na právneho nástupcu.

Likvidácia sa nevyžaduje, ak spoločnosť nemá žiaden majetok, alebo v prípade ak sa zamietol návrh na vyhlásenie konkurzu pre nedostatok majetku. Taktiež v prípade ak bol konkurz zrušený z dôvodu, že majetok úpadcu nestačí na úhradu výdavkov a odmenu správcu konkurznej podstaty, alebo bolo konkurzné konanie zastavené pre nedostatok majetku, alebo taktiež ak bol konkurz zrušený pre nedostatok majetku, alebo ak po ukončení konkurzného konania nezostane obchodnej spoločnosti žiaden majetok

2. Špecifiká zániku obchodných spoločností

Procesu zániku obchodnej spoločnosti v rámci konečnej fázy životného cyklu podniku vymedzenej v podnikovo-hospodárskej náuke, predchádza najprv zrušenie spoločnosti, ktoré je predmetom právnej úpravy v platnej legislatíve Slovenskej republiky.

Podľa teórie obchodného práva (Lochmanová, 2011, 107) poznáme niekoľko spôsobov zrušenia spoločnosti a to:

- **dobrovoľné** – uskutočňuje sa dohodou všetkých spoločníkov, alebo rozhodnutím kompetentného orgánu spoločnosti,
- **nútené** – ide o rozhodnutia súdu, poprípade rozhodnutím správneho orgánu alebo aj zákonom,

Dôvody zrušenia spoločnosti sú:

- **všeobecné** – pravidelne sa týkajú všetkých spoločností,
- **zvláštne** – nastupujú z moci špeciálnych ustanovení v rámci úpravy jednotlivých foriem obchodných spoločností.

Podľa § 68 Obchodného zákonníka sa spoločnosť zrušuje (Patakyová, 2016, 331):

- uplynutím času, na ktorý bola založená,
- taktiež aj odo dňa uvedeného v rozhodnutí spoločníkov alebo orgánu spoločnosti o zrušení spoločnosti, inak odo dňa, keď bolo rozhodnutie prijaté, ak ide o zrušenie spoločnosti s likvidáciou alebo v prípade zrušenia spoločnosti bez likvidácie s právnym nástupcom,
- v prípade zrušenia konkurzu po splnení rozvrhového uznesenia alebo zrušením konkurzu a to z toho dôvodu, že majetok úpadcu nepostačuje na úhradu výdavkov a odmenu správcu konkurznej podstaty. Taktiež aj v prípade zamietnutia návrhu na vyhlásenie konkurzu pre nedostatok majetku, alebo aj v prípade zastavenia konkurzného konania pre nedostatok majetku alebo zrušením konkurzu pre nedostatok

majetku alebo zrušením konkurzu po splnení konečného rozvrhu výtazku (Ďurica, 2010),

- alebo odo dňa uvedeného v rozhodnutí o zrušení spoločnosti, inak odo dňa, keď takéto rozhodnutie nadobudne právoplatnosť,
- z iného dôvodu ak tak ustanovuje zákon.

O zrušení a likvidácii spoločnosti môže na návrh štátneho orgánu alebo osoby, ktorá osvedčí právny záujem, rozhodnúť súd (ide o nútené zrušenie), ak:

- sa v uplynulých dvoch rokoch nekonalo valné zhromaždenie alebo v uplynulom roku neboli zvolené orgány spoločnosti, ktorým skončilo alebo ich všetkým členom skončilo funkčné obdobie pred viac než jedným rokom, ak neustanovuje obchodný zákonník inak, alebo spoločnosť po dobu dlhšiu než dva roky neprevádzkuje žiadnu činnosť,
- spoločnosť stratí oprávnenie k podnikateľskej činnosti,
- zaniknú predpoklady, ktoré sú vyžadované zákonom pre vznik spoločnosti alebo ak spoločnosť nemôže vykonávať činnosť pre neprekonateľné rozpory medzi spoločníkmi,
- spoločnosť porušuje povinnosť vytvárať rezervný fond,
- spoločnosť porušuje ustanovenie § 56 ods. 3 Obchodného zákonníka,
- taktiež, ak spoločnosť neplní povinnosť predať časť podniku alebo sa rozdeliť, ktorá je uložená rozhodnutím Úradu pre ochranu hospodárskej súťaže podľa zvláštneho právneho predpisu.

Na základe vyššie uvedenej skutočnosti, kedy zákon umožňuje zrušenie spoločnosti rozhodnutím súdu, stanoví súd spoločnosti pred svojím rozhodnutím lehotu na odstránenie dôvodov, pre ktoré bolo zrušenie navrhnuté, ak je takéto odstránenie možné (Lochmanová, 2011, 108).

Okrem prípadov, ktoré máme ustanovené v § 68 Obchodného zákonníka sa spoločnosť zrušuje aj (Dědič, 1997, 136):

- ak bola zmluva uzavretá na dobu neurčitú, výpoveďou spoločníka podanou najneskoršie šesť mesiacov pred uplynutím kalendárneho roka, ak spoločenská zmluva v tomto prípade neurčuje niečo iné,
- obmedzením alebo pozbavením spôsobilosti na právne úkony niektorého zo spoločníkov,
- vyhlásením konkurzu na majetok niektorého zo spoločníkov, alebo taktiež aj zamietnutím návrhu na vyhlásenie konkurzu pre nedostatok majetku,
- smrťou jedného zo spoločníkov, iba ak spoločenská zmluva pripúšťa, aby sa spoločníkom stal dedič, ten sa o svoju účasť prihlási a v spoločnosti ostávajú aspoň dvaja spoločníci,
- rozhodnutím súdu podľa § 90,
- zánikom právnickej osoby, ktorá je spoločníkom,
- z ďalších dôvodov, ktoré sú uvedené v spoločenskej zmluve.

Z uvedeného vyplýva, že spoločníci alebo príslušný orgán môžu zrušiť spoločnosť z akéhokoľvek dôvodu. Zrušenie spoločnosti, ako aj jej založenie je na rozhodnutí spoločníkov.

Podstata je zameraná na to, že či spoločnosť definitívne ukončuje svoju činnosť bez právneho nástupcu, alebo s právnym nástupcom.

Všeobecnú právnu úpravu zániku právnických osôb nájdeme aj v Občianskom zákonníku. Z tejto úpravy vyplýva taktiež požiadavka vykonať likvidáciu právnickej osoby podľa § 20a Občianskeho zákonníka pred jej zánikom.

Občiansky zákonník ustanovuje, že :

- právnická osoba sa zrušuje dohodou, uplynutím doby alebo splnením účelu, na ktorý bola zriadená, pokiaľ osobitný zákon neustanovuje inak,
- pred zánikom právnickej osoby sa vyžaduje v tomto prípade jej likvidácia, pokiaľ celé jej imanie nenadobúda právny nástupca alebo ak osobitný zákon neustanovuje inak,
- právnická osoba, ktorá je zapísaná v obchodnom registri alebo tiež v inom zákonom určenom registri zaniká dňom výmazu z tohto registra, pokiaľ osobitné zákony neustanovujú inak,
- ustanovenia podľa Obchodného zákonníka o likvidácii spoločností sa primerane použijú aj na likvidáciu inej právnickej osoby, pokiaľ z ustanovení upravujúcich tieto právnické osoby nevyplýva niečo iné.

Likvidáciu vo všeobecnosti môžeme označiť ako špecifický súhrn aktivít za účelom vyrovnaní majetkových vzťahov zanikajúceho podnikateľského subjektu, ktoré smerujú ku skončeniu podnikateľskej činnosti, jej zrušeniu a zániku.

Samotnú likvidáciu obchodnej spoločnosti upravuje Obchodný zákonník v § 70 – 75. Likvidáciu môžeme chápať ako aj speňaženie a uspokojenie pohľadávok veriteľov spoločnosti mimosúdnou cestou. Likvidácia nie je časovo obmedzená, ale zároveň nie je krátkodobou záležitosťou. Spoločnosť vstupuje do likvidácie ku dňu svojho zrušenia. Samotná likvidácia spoločnosti sa uskutoční, ak celé imanie spoločnosti neprešlo na právneho nástupcu, ak zákon neustanovuje inak.

V likvidácii sa majú vyporiadať aktíva a pasíva likvidovanej právnickej osoby a zároveň usporiadať jej majetkové pomery.

Ustanovenia Obchodného zákonníka o likvidácii majú širšiu osobnú pôsobnosť, pretože sa aplikujú aj na likvidáciu iných právnických osôb, pokiaľ z ustanovení nevyplýva niečo iné.

Jedným z prípadov kedy zákon nevyžaduje likvidáciu, je prechod imania na právneho nástupcu. V tomto prípade zákon právnym nástupníctvom rozumie zlúčenie, rozdelenie alebo

splynutie spoločností. Likvidácia tu nie je potrebná, pretože celé obchodné imanie prechádza na jedného alebo viacerých právnych nástupcov. Ďalšie prípady, kedy sa likvidácia nevykonáva sú uvedené v § 68 Obchodného zákonníka. Obchodná spoločnosť vstupuje do likvidácie ex lege zrušením spoločnosti, ak zákon neustanovuje inak.

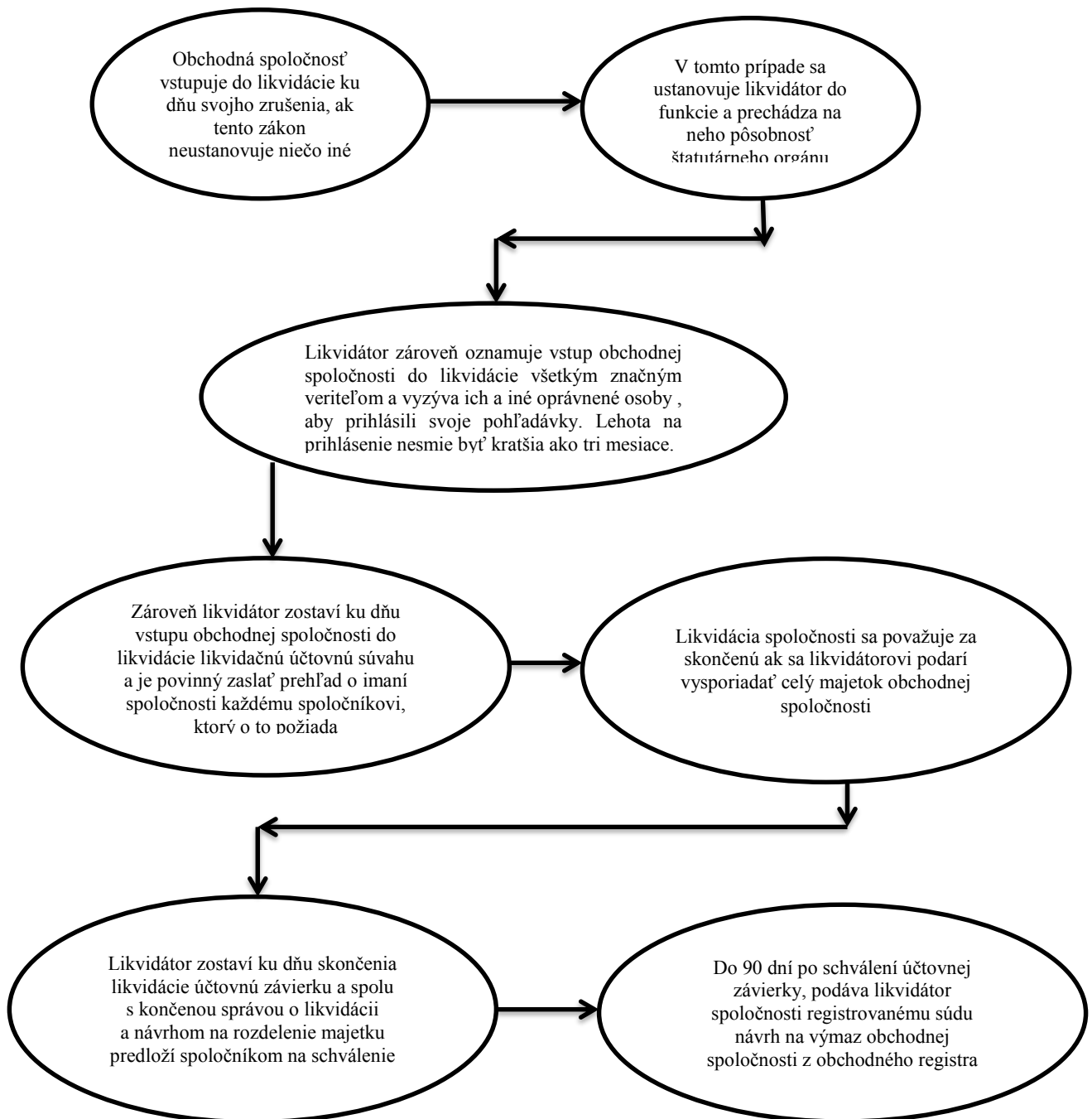
Počas likvidácie sa uspokojujú pohľadávky veriteľov z majetku likvidovanej spoločnosti. V takomto prípade právny poriadok upravuje viac druhov konaní v ktorých sa uspokojujú pohľadávky veriteľov. Likvidáciou sa nebráni tomu, aby začala alebo pokračovala exekúcia na majetok spoločnosti, pokiaľ osobitný zákon neustanovuje inak. Ak ide o súbeh konkurzného konania a likvidácie, tak je riešený v prospech konkurzu, pretože samotným vyhlásením konkurzu na majetok likvidovanej spoločnosti sa likvidácia prerušuje.

Likvidácia, ktorú chápeme ako zmenu právneho stavu spoločnosti, sa zapisuje do obchodného registra (Kubiček a kol., 2016). Zápis v takom prípade má len deklaratórny účinok. V tomto prípade je spoločnosť povinná po celú dobu likvidácie používať obchodné meno s dodatkom „v likvidácii“. Do obchodného registra sa nezapisuje ako súčasť obchodného mena. Označenie zmeny slúži na ochranu tretích osôb, najmä veriteľov. Obchodná spoločnosť je povinná označenie používať od momentu vstupu do likvidácie, bez ohľadu na to, že kedy bude likvidácia zapísaná do obchodného registra. Ustanovením likvidátora do funkcie prechádza na neho pôsobnosť štatutárneho orgánu konať v mene spoločnosti. V prípade ak je ustanovených viacero likvidátorov a z ich ustanovenia nevyplýva niečo iné, tak má takúto pôsobnosť každý z likvidátorov. Zápis likvidátora do obchodného registra má deklaratórny účinok.

Samotnú likvidáciu vykonáva štatutárny orgán ako likvidátor, ak zákon neustanovuje, alebo spoločenská zmluva, prípadne zakladateľská listina alebo stanovky neurčujú inak. V prípade ak štatutárny orgán nie je ustanovený, alebo nemá ustanoveného žiadneho člena alebo v prípade ak likvidátor nie je vymenovaný bez zbytočného odkladu, tak vymenuje likvidátora v tomto prípade súd.

Likvidácia končí splatením záväzkov spoločnosti, v žiadnom prípade nekončí rozdelením likvidačného zostatku, ktorý nasleduje až po tom. Obchodná spoločnosť v likvidácii zaniká výmazom z obchodného registra. Za obdobie od skončenia likvidácie k zániku obchodnej spoločnosti sa uskutočňuje rozdelenie likvidačného zostatku, čo môže znamenať značnú problematickú činnosť, pokiaľ je likvidačný zostatok záporný a je v tomto prípade potrebné riešiť prípadnú účasť spoločníkov na úhrade likvidačnej straty (Škoda, 2006, 36).

Priebeh likvidácie podľa ustanovení § 70 – 75 Obchodného zákonníka dokumentuje nasledujúci obrázok č. 1.

Obr. 1 Priebeh likvidácie podľa § 70 – 75 Obchodného zákonníka
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa § 70 – 75 Obchodného zákonníka

Zákon umožňuje transformáciu, t. j. premenu obchodnej spoločnosti na inú formu spoločnosti alebo družstvo (Kubíček, 2007, 113).

3. Záver

Z vyššie uvedenej problematiky zrušenia obchodnej spoločnosti a jej zániku podľa zákona je zrejmé, že zákonodarca poskytuje značnú voľnosť v postupe pre majiteľov obchodných spoločností, avšak pokiaľ ide o zrušenie obchodnej spoločnosti z dôvodu úpadku, je dlžník povinný podať návrh na vyhlásenie konkurzu do 30 dní, odkedy sa dozvedel alebo sa pri zachovaní odbornej starostlivosti mohol dozvedieť o svojom úpadku (Kubíček a kol., 2016). Takúto povinnosť v mene dlžníka má rovnako štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu dlžníka, likvidátor a zákonný zástupca dlžníka. Ak takúto povinnosť nesplní, môže naplniť skutkovú podstatu trestného zákona, na tom základe, že porušuje úmyselne § 237 alebo z nedbanlivosti § 238 Trestného zákona a to všeobecne záväzným právnym predpisom ustanovenú povinnosť, alebo povinnosť uloženú právoplatným rozhodnutím súdu, alebo vyplývajúcu zo zmluvy opatrovať, alebo spravovať cudzí majetok, kde mu hrozí trest odňatia slobody vo výške podľa trestného zákona podľa toho, aká je spôsobená škoda (Gajniak, 2017, 5).

Literatúra

- BONDAREVA, I. - ZATROCHOVÁ, M. 2017. Podnikové financie. Teoretické a praktické aspekty riadenia. 1.vyd. Bratislava Spektrum. ISBN 978-80-227-4680-9.
- DĚDIČ, J. a kol. 1997. Obchodní zákonník – komentář, Praha: Prospektum, ISBN 80-7175-050-X, 1997.
- ĎURICA, M. 2010. Konkurzné právo na Slovensku a v Európskej únii. Eurokodex.
- GAJNIAK, J. 2017. Zrušenie a zánik obchodnej spoločnosti, In *Projekt – stavba*. – roč. V, č. 1-2. ISSN 1336-6327, 2017.
- KUBÍČEK, P. a kol. 2007. Obchodné spoločnosti, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, ISBN 978-80-7160-225-5, 2007.
- KUBÍČEK, P., ŠKRINÁR, A., NEVOLNÁ, Z., KOLKUSOVÁ, R., ĎURICA, M. 2016. Obchodné právo. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- LOCHMANOVÁ, L. 2011. Základy obchodního práva, Ostrava: Key Publishing, ISBN 978-80-7418-114-6, 2011.
- PATAKYOVÁ, M. a kol. 2016. Obchodný zákonník. Komentár. 5. Vydanie, Bratislava: C. H. Beck, ISBN 978-80-89603-46-6, 2016.
- ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. 2013. Zákon o obchodních korporacích. Komentár. 1. vydání. Praha: CH Beck, ISBN 978-80-7400-480-3.
- Zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov
- Zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov

Zákona č. 300/2005 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

ZATROCHOVÁ, M. 2011. Investičné projekty a ich plánovanie v podniku In: Aktuálne otázky ekonomických a humanitných vied '10. Actual Questions of Economic and Human Sciences '10 : Bratislava, 17.december 2010, Bratislava : STU. ISBN 978-80-227-3447-9.

ŽITŇANSKÁ L., OVEČKOVÁ O. a kol. 2013. Obchodné právo. Obchodné spoločnosti. 2. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, spol. sro, ISBN 978-80-89635-05-4

Adresa autorov:

Petronela Kohárová, Ing., Bc.
Univerzita Mateja Bela
Fakulta práva,
Komenského 20,
974 01 Banská Bystrica,
petronelakoharova@gmail.com